

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ประเทศไทยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาแล้วจนถึงปัจจุบัน 10 แผนที่ใช้กระบวนการที่เรียกว่า “การพัฒนา” มากกว่า 40 ปี แต่วิกฤติเศรษฐกิจหลายครั้งและปัญหาสังคมที่รุนแรงขึ้น ได้สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการพัฒนาของไทยที่ผ่านมายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จึงเกิดคำถามท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมและความเข้มข้นของการพัฒนาของรัฐ ว่า “จะ” ทำอย่างไรให้ชุมชนท้องถิ่นมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาท้องถิ่นตนเองอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน”

สำหรับแผนพัฒนาฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 – 2549) ซึ่งเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศที่ผ่านมามีได้ัญญะหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นปรัชญาในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุล ทั้งด้านคน สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งยึดทางสายกลางเพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤตสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพยั่งยืนและคนไทยมีความสุข

ส่วนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ได้ให้ความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคมภายใต้ปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” โดยกำหนดในวิสัยทัศน์ของประเทศไทยไว้ว่า

มุ่งพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข (Green and Happiness Society) คนไทยมีคุณธรรม นำความรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบครัวยุติธรรม ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพและเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและทรัพยากรยั่งยืน อยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข อยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี

โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาคน การพัฒนาชุมชนและแก้ปัญหาความยากจน เป้าหมายด้านเศรษฐกิจ
เป้าหมายด้านการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมตลอดจนเป้าหมายด้านธรรมาภิบาล

ในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ 6 ด้าน ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์การ
สร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ ยุทธศาสตร์การปรับ
โครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน ยุทธศาสตร์การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพ
และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างธรรมาภิ-
บาลในการบริหารจัดการประเทศ ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 โดยยึดหลัก
เศรษฐกิจพอเพียง

ในส่วนของจังหวัดเชียงใหม่ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดแบบบูรณาการโดยมี
วัตถุประสงค์ให้จังหวัดเชียงใหม่เป็น “นครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง” (City of Life and Prosperity)
เป็นเมืองที่ให้ความสุขและชีวิตที่มีคุณค่าแก่ผู้อาศัยและผู้มาเยือน ในฐานะเมืองนำอยู่ และนำ
ท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชีย และได้กำหนดให้องค์กรส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรพื้นฐานในการสร้างจังหวัด
เชียงใหม่เป็น “นครแห่งความมั่งคั่ง” ตามยุทธศาสตร์พัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีแนวทางการพัฒนาที่
สำคัญ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ยุทธศาสตร์เชิงรุก : สร้างฐานเศรษฐกิจใหม่

(1) พัฒนาเชียงใหม่ให้เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจ เชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่ม
แม่น้ำโขง (GMS) และเอเชียใต้ (BIMSTEC)

(2) สร้างฐานเศรษฐกิจใหม่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมและความรู้ใหม่ มุ่งสู่
Knowledge – Based – Economics

ยุทธศาสตร์การปรับตัว : เพิ่มมูลค่าฐานเศรษฐกิจเดิม

(1) สร้างงานหัตถกรรมที่มีเอกลักษณ์และความเป็นเลิศในระดับชาติสำหรับตลาดเฉพาะ
(Niche Market) โดยนำวัฒนธรรมล้านนามาสร้างเอกลักษณ์และเรื่องราวเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า

(2) เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเพื่อเป็นพลังดึงดูดใหม่จากทรัพยากรท่องเที่ยว ทั้งภายในกลุ่ม
จังหวัดและเชื่อมโยกับกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (GMS) และเอเชียใต้ (BIMSTEC)

(3) ปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร โดยสร้างความหลากหลายและ
การบริหารจัดการใหม่

ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืน : โดยสนับสนุนฐานเศรษฐกิจเดิมและสร้างเศรษฐกิจใหม่
ให้ยั่งยืน

- (1) อนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมล้านนา โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างความโดดเด่น และเชื่อมโยงสู่สากล
- (2) ดำรงความเป็นฐานทรัพยากรธรรมชาติ โดยฟื้นฟูและบริหารจัดการทรัพยากร ธรรมชาติให้ยั่งยืน
- (3) สร้างความปลอดภัยในพื้นที่ชายแดนและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของ ประชาชนและนักท่องเที่ยว
- (4) พัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาโดยขยายโอกาสทางการศึกษา อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสและสร้างโอกาสในการเรียนรู้เฉพาะด้าน และความรู้สมัยใหม่ เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันและสอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนา
- (5) แก้ไขปัญหาความยากจน โดยใช้แนวพระราชดำริ “เศรษฐกิจพอเพียง” และ “เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง” ร่วมกับมาตรการการดำเนินงานตามนโยบายแก้ไขปัญหาคความยากจน องค์การบริหารส่วนตำบลคอนแก้วเป็นองค์กรภาครัฐในท้องถิ่นที่ปฏิบัติตามภารกิจของ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 และตามพระราชบัญญัติ กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ได้กำหนด นโยบายเพื่อเป็นทิศทางในการพัฒนาประกอบด้วย
 - (1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค
 - (2) การพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 - (3) การพัฒนาฟื้นฟู อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - (4) การพัฒนาด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต
 - (5) การพัฒนาด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคมและการรักษาความสงบเรียบร้อย
 - (6) การพัฒนาด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว
 - (7) การพัฒนาด้านการบริหารจัดการที่ดี และการสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจของ ส่วน ราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สภาพโดยทั่วไปของท้องถิ่นมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 34.953 ตารางกิโลเมตร เป็นที่อยู่อาศัยของราษฎรหรือเขตชุมชน 1 ใน 4 ของพื้นที่ ที่เหลือเป็นเขตทหาร ประมาณ 20,000 ไร่และพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ตั้งของส่วนราชการ ประชากรเป็นคนไทยพื้นเมืองและคนไทยภาคกลาง เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่เป็นข้าราชการที่มีภูมิลำเนาอยู่ภาคอื่นแต่มาทำงานในจังหวัดเชียงใหม่ ด้านการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ค้าขาย รับราชการและเกษตรกร ตามลำดับ ฐานะทางเศรษฐกิจยังมีความแตกต่างกันมาก โดยประชากรที่ประกอบอาชีพรับจ้างมีรายได้ประมาณ 10,000 – 20,000 บาท/ปี จำนวน 2,520 ครัวเรือน ส่วนประชากรที่ประกอบอาชีพค้าขายและรับราชการ มีรายได้ประมาณ 120,000 บาท/ปี จำนวน 2,375 ครัวเรือน ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

จากสภาพบริบทดังกล่าวทำให้โครงสร้างทางสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากสังคมชนบทไปสู่สังคมชนบทกึ่งเมือง ทำให้เกิดสภาพวิกฤตทางสังคมหลายด้าน ประกอบด้วย ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาสุขภาพ ปัญหาพฤติกรรมของเยาวชน ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของท้องถิ่น ความเหลื่อมล้ำของรายได้ ค่านิยม วัฒนธรรมที่กำลังเปลี่ยนแปลง ล้วนส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชนที่อยู่ดั้งเดิม

ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมให้คนในชุมชนได้ตระหนักและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข โดยไม่ละทิ้งวิถีชีวิตดั้งเดิมแต่สามารถปรับปรุงสภาพชีวิตให้ดีขึ้นตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง โดยองค์กรในชุมชนและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stake Holder) ทุกฝ่าย

วัตถุประสงค์หลักของแผนวิจัย

เพื่อพัฒนาชุมชนชนบทของตำบลคอนแก้วสู่ชุมชนเมืองที่มีความสุข ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของแผนงานวิจัย

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ จำนวน 2 โครงการ
2. ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศจำนวน 1 โครงการ

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม จำนวน 2 โครงการ
4. ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน จำนวน 1 โครงการ

ขอบเขตของแผนงานวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

 - 1.1 ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนแก้ว
 - 1.2 คณะกรรมการศูนย์เด็กเล็ก ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และนักเรียนของศูนย์เด็กเล็ก อบต.คอนแก้ว
 - 1.3 ประชาชนของ อบต.คอนแก้ว อ.แมริม จ.เชียงใหม่ จำนวน 10 หมู่บ้าน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย
 - 2.1 การพัฒนาศูนย์เด็กเล็กต้นแบบในอุดมคติ
 - 2.2 การศึกษาความเป็นพิษและองค์ประกอบทางเคมีและอนุภาคขนาดเล็กของอากาศ
 - 2.3 การเฝ้าระวังและติดตามคุณภาพน้ำบริโภคน้ำของชุมชน
 - 2.4 การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในท้องถิ่น
 - 2.5 การกำจัดขยะด้วยการสร้างบ่อกักเก็บน้ำจากชีวมวลฝอยเป็นวัสดุผสม
3. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา
 - 3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนใน อบต.คอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
 - 3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่
 - 3.2.1 ความเข้มแข็งของชุมชนในการร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดใน อบต.คอนแก้ว

3.2.2 เด็กเล็กต้นแบบใน อบต.ดอนแก้ว

3.2.3 สูตรสร้างบล็อกปูพื้นที่ทำมาจากขยะ

3.2.4 วิธีการเฝ้าระวังและติดตามคุณภาพน้ำบริโภคโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

4. ขอบเขตด้านเวลา เวลาที่ใช้ดำเนินการวิจัยใช้เวลา 18 เดือน ในปีงบประมาณ 2551
คือ ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2551 ถึงเดือนเมษายน 2552

5. ขอบเขตด้านสถานที่ สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการตามแผนงานวิจัยนี้ ได้แก่
พื้นที่ในตำบลดอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

นิยามศัพท์เฉพาะ

องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว
อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
ศูนย์เด็กเล็ก หมายถึง ศูนย์เด็กเล็กของ อบต.ดอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม
ของชุมชน ตั้งแต่การค้นหาค้นหาของชุมชน วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่พบ การวางแผน
แก้ปัญหาการดำเนินการแก้ปัญหา การเก็บข้อมูล การสรุปผลการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมรับ
ผลประโยชน์

ศูนย์เด็กเล็กในอุดมคติ หมายถึง สถานพัฒนาเด็กเล็กที่มีการบริหารจัดการ ควบคุม
ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดมาตรฐานในการพัฒนาเด็กเพื่อความสมบูรณ์ทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์
สังคม สติปัญญา จริยธรรมและเป็นสุข

บล็อกปูพื้น หมายถึง บล็อกที่ทำจากขี้เถ้าขยะ มูลฝอยเป็นวัสดุผสม

อนุภาคฝุ่นขนาดเล็กในอากาศ หมายถึง ฝุ่นละอองขนาดเล็กขนาด 10 ไมโครเมตร
(พีเอ็ม 10) ในบริเวณตำบลดอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างเดือนธันวาคม 2550
ถึง เดือนมิถุนายน 2551

น้ำบริโภค หมายถึง น้ำดื่มและน้ำประกอบอาหารและเครื่องดื่มที่ได้จากการผลิตใน
ตำบลดอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

ความสุข หมายถึง การดำเนินชีวิตที่ปราศจากปัญหาต่างๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการศึกษา ด้านสุขภาพ และด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชนในตำบลคอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่ได้รับจากแผนงานวิจัย

ผลการวิจัยส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในตำบลคอนแก้วให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาเด็กเล็กและเยาวชน การสร้างสุขภาพชุมชน การพัฒนาการศึกษา การพัฒนาอาชีพ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมและการใช้ประโยชน์จากขยะ การดำเนินการจะส่งผลในภาพรวมทำให้ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุข” (Green and Happiness Society)

